

РЕВУЦЬКА І. Е.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права
та процесу
(Державний заклад вищої освіти
«Ужгородський національний
університет»)

ХОХЛОВА І. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного,
фінансового та інформаційного права
(Державний заклад вищої освіти
«Ужгородський національний
університет»)

УДК 347.6

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.2.2.9>

РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВ ДИТИНИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС: ПЕРЕДУМОВИ ТА ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

У статті проаналізовані особливості системи захисту прав дитини в Європейському Союзі та її співвідношення з системою захисту прав дитини Ради Європи. Особлива увага приділена правовій природі та змісту Хартії основних прав ЄС та Конвенції про права дитини. Автори також прослідкували та охарактеризували розвиток законодавства Європейського Союзу саме у сфері захисту прав дітей та генезису нормативно правової бази саме з точки зору даної проблематики. Аналізуючи діяльність Ради Європи у сфері розвитку дитячого законодавства та захисту їх інтересів бачимо ряд відмінностей з діяльністю самого Європейського Союзу. основний договір про права людини є Європейська соціальна хартія (ESC – переглянута в 1996 році), передбачає захист соціальних прав, з особливою увагою до прав дитини. що в 2006 році РЄ запустила програму «Побудуй Європу для дітей з дітьми» Програма послідувала за прийняттям ряду документів, що стосуються прав дитини, надаючи практичні рекомендації для доповнення обов'язкових європейських документі. Автори опрацьовують в даній статті, як особливі інтереси та потреби дітей, що згадуються в законах ЄС про права дітей також виокремлюють важливість участі батьків та опікунів чи інших законних представників, посиляючись на обставини, за яких права та обов'язки надаються опікунам дітей. Нижче надається перелік прийнятих Радою Європи договорів, які стосуються різних конкретних питань щодо регулювання та захисту прав дітей. Аналізується діяльність Ради Європи у сфері розвитку дитячого законодавства та захисту їх інтересів. Також в статті зроблений аналіз щодо тлумачення терміну «дитина», а сама що в законодавстві ЄС немає єдиного формального визначення «дитина» ні в договорах, ні в нижчих законах або прецедентному праві. В останніх абзацах статті зроблено аналі єврозаконодавства у сфері захисту прав дітей стала саме судова практика Європейського суду з прав людини.

Ключові слова: *Європейське законодавство про права дитини, Рада Європи, дитина, Європейський Союз, Європейський суд з прав людини, Конвенція ООН про права дитини.*

Revutska I. E., Khokhlova I. V. Regulation of children's rights under EU legislation: prerequisites and basic principles

The article analyzes the peculiarities of the system of protection of children's rights in the European Union and its interrelation with the system of protection of children's rights of the Council of Europe. Special attention is paid to the legal nature and content of the Charter of Fundamental Rights of the European Union and the Convention on the Rights of the Child. The authors also traced and characterized the development of the EU legislation on protection of children's rights and the genesis of the statutory framework from the point of view of the issue concerned. Analyzing the activities of the Council of Europe in the development of children's legislation and protection of their interests, there are differences in the activities of the European Union itself. The main treaty on human rights is the European Social Charter (ESC, revised in 1996); it provides for the protection of social rights, with particular attention to the child's rights of the child. In 2006, the Council of Europe launched the program "Building a Europe for and with children". The program followed the adoption of a range of documents related to children's rights, providing practical recommendations to complement the mandatory European documents. The authors specify in the present article how the special interests and needs of children mentioned in the EU laws on children's rights also highlight the importance of the participation of parents and guardians or other legal representatives, referring to the circumstances under which rights and responsibilities are granted to guardians of children. A list of treaties adopted by the Council of Europe, which relate to various specific issues on the regulation and protection of children's rights, is presented above. The activity of the Council of Europe in the field of development of children legislation and protection of their interests is analyzed. The article also deals with the interpretation of the "child" concept and the fact that EU legislation lacks a formal definition of "child", neither in treaties, nor in laws or case law. The last paragraphs of the article contain an analysis of the European legislation on the protection of children's rights, i.e., the practice of the European Court of Human Rights.

Key words: *European legislation on children's rights, Council of Europe, child, European Union, European Court of Human Rights, UN Convention on the Rights of the Child.*

Теоретичними, відправними точками, як основні моменти на яких ґрунтувалася увага авторів є Європейське законодавство про права дитини та існуючі положеннях на національному та міжнародному рівнях. Наше дослідження варто почати з компетенція європейського дитячого права. Коли ми згадуємо «Європейське законодавство про права дитини», ми маємо на увазі первинні джерела права (договори, конвенції) та вторинні джерела права, запроваджені Радою Європи (РЄ) та Європейським Союзом (ЄС), а також прецедентне право. У відповідних випадках ми посилаємося на інші європейські джерела, які вплинули на розвиток європейського законодавства про права дитини, включаючи ключові документи прийняті на політичному рівні, керівні принципи та інші необов'язкові або другорядні правові інструменти.

Діти є в першу чергу власниками та безпосередніми володільцями своїх прав та інтересів, а не тільки захищеними особами. Вони мають право на всі права людини, основні права і підпадають під дію конкретних положень виходячи з їх конкретних характеристик. У зв'язку з обмеженою дієздатністю дітей, значна частина європейського прецедентного права походить від судових процесів, порушених батьками або іншими законними представниками дітей. Автори ж опрацьовують в даній статті, як особливі інтереси та потреби дітей, що згадуються в законах ЄС про права дітей також виокремлюють важливість участі батьків та опікунів чи інших законних представників, посилаючись на обставини, за яких права та обов'язки надаються опікунам дітей. У таких випадках застосовується підхід, закріплений

у Конвенції ООН про права дитини (Конвенція про права дитини), а саме при виконанні батьківських обов'язків основні інтереси дитини (перш за все) повинні розглядатися як першочерговий фактор, а здатність дитини розвиватися повинна діяти [1].

Проблема безпосередньо виникає ще з моменту тлумачення самої понятійної бази. «Дитина» як особа.» У статті 1 Конвенції про права дитини зазначено, що «дитина – це особа, яка не досягла вісімнадцятирічного віку». В даний час це юридичний параметр, який використовується в Європі, щоб визначити, хто є дитиною.

У законодавстві ЄС немає єдиного формального визначення «дитина» ні в договорах, ні в нижчих законах або прецедентному праві. Визначення дитини може значно відрізнитися в рамках законодавства ЄС, залежно від регуляторного контексту. Наприклад, законодавство ЄС, що регулює право на вільне пересування громадян ЄС та членів їх сімей, визначає «дітей» як прямих нащадків, «які не досягли 21 року або перебувають на утриманні», що по суті є біологічною та економічною концепцією, а не ґрунтується на факті меншості [2].

Деякі закони ЄС наділяють різними правами дітей в залежності від віку. Наприклад, Директива 94/33/ЄС про захист молоді на роботі (Директива про захист молодих працівників), яка регулює доступ дітей до офіційного працевлаштування та умови в державах-членах ЄС, розрізняє «молоду особу» (загальне поняття застосовується до осіб віком до 18 років) та «підлітків» (осіб віком не менше 15 років, але віком до 18 років, які більше не навчаються в обов'язковій (загальноосвітній) школі) та «дітей» (особи віком до 15 років, як особу, яка в значній мірі буде виключена з офіційного працевлаштування) [3].

В інших сферах права Європейського Союзу, зокрема, коли норми ЄС доповнюють норми законодавства держав-членів (включаючи соціальне забезпечення, міграцію та освіту), визначення поняття «дитина» припадає на національне законодавство. У цих випадках загальноприйнятим є визначення Конвенції про права дитини.

У законодавстві Ради Європи визначення дитячих правових документів в першу чергу використовується відповідно до Конвенції про права дитини «дитина». Приклади включають статтю 4(d) Конвенції Ради Європи про боротьбу з торгівлею людьми та статтю 3(a) Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства. Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ) не містить визначення дитини, але стаття 1 вимагає від держав наділяти правами відповідно до Конвенції «всім особам», які перебувають під їхньою юрисдикцією. Стаття 14 ЄКПЛ передбачає здійснення прав, викладених у Конвенції [4], «без будь-якої дискримінації», такої як дискримінація за віком [5].

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) приймає заявки, подані від імені дітей різного віку. У своєму прецедентному праві він застосовує визначення Конвенції про права дитини щодо дітей на підтримку пункту про недотримання 18-річного віку. Те ж саме стосується Європейської соціальної хартії (ESC) та її тлумачення Європейською комісією з соціальних прав (ECSR) [6–8].

Що стосується передумови європейського дитячого законодавства, то. Більша частина європейського законодавства про права дітей розроблено ЄС. Крім ООН, кілька інших міжнародних інституцій, включаючи Гаазьку конференцію з міжнародного приватного права, прийняли важливі акти, які ще більше сприятимуть розвитку європейського права. Хоча ці міжнародні нормативні рамки діють незалежно один від одного, між ними встановлюється все більше зв'язків. Міжінституційна співпраця між ЄС є особливо розвинутою.¹

Європейський Союз: постійно працює в напрямку розвитку дитячого законодавства та сфер захисту прав та інтересів дітей. Розвиток прав дітей в Євросоюзі поступово змінювався в одній сфері. Європейське дитяче право традиційно зосереджено в першу чергу на вирішенні деяких аспектів більш широких, економічних і політично мотивованих ініціатив щодо дітей, наприклад, у сферах захисту прав споживачів і вільного пересування людей.

¹ Дивіться, наприклад, главу 5, в якій описується, як сімейне законодавство ЄС про незаконне вивезення дітей через кордони працює з Конвенцією від 25 жовтня 1980 року про цивільні аспекти незаконного вивезення дітей за кордон (Гаазька конвенція).

Однак останнім часом управління правами дітей було частиною більш скоординованого порядку денного ЄС, заснованого на трьох ключових етапах: [9] [10]

- запровадження Хартії основних прав Європейського Союзу;
- набуття чинності Лісабонського договору в грудні 2009 року;
- прийняти повідомлення Комісії про особливе становище дітей у зовнішніх діях Європейського Союзу та керівні принципи Ради ЄС щодо заохочення та захисту прав дитини.

Першою віхою стало запровадження Хартії основних прав Європейського Союзу у 2000 році. З моменту набрання чинності Лісабонським договором 1 грудня 2009 року Хартія мала такий самий правовий статус, як і договори ЄС (стаття 6 Договору про Європейський Союз (ЦУ). Хартія зобов'язує ЄС та його держави-члени захищати права, закріплені в ньому при впровадженні законодавства ЄС. Вперше Хартія основних прав Європейського Союзу докладно посилається на права дитини на конституційному рівні, визнаючи, зокрема, право дітей вільно брати участь у обов'язковій освіті (стаття 14(2), заборону дискримінації за віком (стаття 21) та заборону експлуататорської дитячої праці (стаття 32). Важливим елементом є те, що Статут містить конкретне положення про права дитини (стаття 24). У цій статті викладено три ключові принципи прав дітей: право на вільне вираження своєї думки відповідно до їхнього віку та зрілості (пункт 1 статті 24); право брати до уваги свої основні інтереси (перш за все) як першочерговий розгляд у всіх заходах, пов'язаних з ними (пункт 2 статті 24); право на регулярний, особистий і прямий контакт з обома батьками (пункт 3 статті 24) [11].

Другою ключовою віхою став Лісабонський договір, який, як уже згадувалося вище, набув чинності 1 грудня 2009 року. Цей документ привів до значних інституційних, процедурних та конституційних змін у Європейському Союзі шляхом внесення змін до Договору про заснування колишнього Європейського Співтовариства (нині відомого як Договір про функціонування Європейського Союзу). Ці зміни зміцнили здатність ЄС сприяти захисту прав дітей, не в останню чергу, визначаючи «захист прав дітей» як одну із загальних заявлених цілей ЄС (стаття 3(3) TSI) та важливий фактор у політиці зовнішніх відносин ЄС (стаття 3(5) TSW). TSW також містить додаткові конкретні посилання на дітей, що дозволяють вживати заходів для боротьби з сексуальною експлуатацією та торгівлею людьми (стаття 79(2)(d) та стаття 83(1)) [12–13].

В результаті була прийнята Директива про боротьбу, запобігання та боротьбу з сексуальним насильством над дітьми, сексуальною експлуатацією та дитячою порнографією, включаючи положення, що стосуються конкретних потреб дітей-жертв. Аналогічно, нова директива, що встановлює мінімальні стандарти прав, підтримки та захисту жертв злочинів, надає дітям низку прав та засобів захисту.

Третя важлива віха була на більш стратегічному, політичному рівні, спочатку в контексті порядку денного зовнішнього співробітництва ЄС, а потім і щодо внутрішніх справ. У цьому контексті Рада Європейського Союзу прийняла керівні принципи ЄС щодо заохочення та захисту прав дітей, а Європейська Комісія прийняла Повідомлення «Беручи до уваги особливе становище дітей у зовнішніх діях Європейського Союзу», метою якого є основні права дітей у діяльності ЄС щодо країн, що не є членами ЄС. Так само в 2011 році Європейська комісія прийняла Дитячий порядок денний ЄС, який визначає ключові пріоритети для розвитку дитячого законодавства та політики в державах-членах ЄС, що передбачала законодавчі процедури захисту дітей, включаючи прийняття цієї Директиви про права жертв [14–16].

Нещодавно це було доповнено прийнятою Комісією комплексною стратегією підтримки держав-членів у боротьбі з бідністю та соціальною ізоляцією за допомогою серії дій у ранньому дитинстві (для дітей віком до 6 років та молодшого шкільного віку). Ця ініціатива, не має юридичної обов'язкової сили, але обидві мають значні наслідки для визначення бажаного способу прийняття нормативно-методичного підходу до дитячого законодавства ЄС, який тісно пов'язаний з Конвенцією про права дитини і базується на всебічному захисту дітей, права на участь та запобігання дискримінації [17].

ЄС може приймати закони тільки в тому випадку, якщо він делегує повноваження договорами (статті 2–4 TPRK). Оскільки права дітей охоплюють сектори, компетенція ЄС повинна визначатися в кожному конкретному випадку. На сьогоднішній день ЄС здійснює широку законодавчу діяльність у наступних сферах, що мають важливе значення для прав дітей:

- захист даних та захист прав споживачів;
- притулок та міграція;
- співробітництво в цивільних і кримінальних справах.

Стаття 6(1) ЦУ та стаття 51(2) Хартії основних прав Європейського Союзу стверджують, що Хартія не розширює компетенції Союзу, не встановлює нові повноваження або завдання для Союзу або вносить до них зміни. Положення Хартії адресовані інституціям ЄС та державам-членам у тій мірі, в якій вони імплементують законодавство Союзу. Хоча положення Хартії завжди є обов'язковими для Союзу, вони є юридично обов'язковими лише для держав-членів, якщо вони діють у межах європейського законодавства.

У кожному з наступних розділів наведемо короткий огляд компетенції ЄС у сфері, яка досліджується в цій статті.

Аналізуючи діяльність Ради Європи у сфері розвитку дитячого законодавства та захисту їх інтересів бачимо ряд відмінностей з діяльністю самого Європейського Союзу.

На відміну від Європейського Союзу, Рада Європи має чіткий мандат на захист і просування прав людини з моменту його створення. Її найважливіший договір про права людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, також відома як Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ), яка була ратифікована всіма державами-членами РЄ і містить конкретні положення про захист дітей. Найбільш важливими з них є: стаття 5(1)(d) за якою передбачається законне затримання дитини з метою освітнього нагляду; стаття 6(1) обмежує право на справедливий та громадський слухання, якщо це необхідно для інтересів неповнолітніх; протокол 1 до ЄСПЛ; Стаття 2 Додаткового протоколу передбачає право на освіту і передбачає, що держави-члени повинні поважати релігійні та філософські переконання батьків щодо виховання своїх дітей. Крім того, всі загальні положення ЄСПЛ поширюються на всіх людей, в тому числі і на дітей. Багато з них особливо важливі для дітей, такі як стаття 8, яка гарантує право на повагу до приватного і сімейного життя, і стаття 3, яка забороняє катування і нелюдське, що принижує гідність, поводження і покарання. ЄСПЛ розробив широку прецедентну практику щодо прав дитини, часто посилаючись на свою Конвенцію про права дитини, зосереджуючись на позитивних зобов'язаннях, викладених у положеннях ЄСПЛ. Однак ЄСПЛ розглядає заявки в кожному конкретному випадку і, таким чином, не надає всебічного огляду прав дітей відповідно до ЄСПЛ.

Інший основний договір про права людини є Європейська соціальна хартія (ESC – переглянута в 1996 році), передбачає захист соціальних прав, з особливою увагою до прав дитини. Два його положення особливо важливі для прав дитини. Стаття 7 передбачає захист дітей від економічної експлуатації, а стаття 17 говорить, що держави повинні вживати всіх належних і необхідних заходів для забезпечення того, щоб діти отримували необхідну допомогу, підтримку, освіту і підготовку (включаючи безкоштовну початкову і середню освіту) і для захисту дітей та молоді від зневаги, від усіх форм насильства та експлуатації, а також забезпечити захист дітей, які не отримують підтримки від своїх сімей. Виконання Європейської соціальної хартії контролюється Європейською комісією з соціальних прав (ECSR), яка оцінює адекватність національного законодавства та практики з Європейською соціальною хартією за допомогою процедури псевдо-колективної скарги або національної процедури звітності від незалежних експертів [18–19].

Крім того, РЄ прийняла ряд інших договорів, які стосуються різних конкретних питань щодо регулювання та захисту прав дітей. Такими являються:

- Конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом [20];
- Конвенція про усиновлення дітей, переглянута в 2008 році [21];
- Конвенція про дитячі відносини [22];

Конвенція про здійснення прав дитини [23];

Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція) [24].

Нарешті, на політичному рівні слід зазначити, що в 2006 році РЄ запустила програму «Побудуй Європу для дітей з дітьми», яка служить трансверсальним планом дій для вирішення питань прав дітей, включаючи прийняття нормотворчих інструментів у ряді сфер. Поточні пріоритети зосереджені на чотирьох ключових напрямках: [25–26].

- просування послуг і систем, дружніх до дітей;
- ліквідація всіх форм насильства щодо дітей;
- гарантування прав вразливих дітей (особливо тих, які повинні бути захищені);
- сприяння участі у захисті прав дітей.

Основною метою Програми прав дітей є підтримка впровадження міжнародних стандартів прав дітей усіма державами-членами РЄ і, зокрема, сприяння імплементації Конвенції про права дитини, вказуючи на її найважливіші принципи: заборона дискримінації, право на життя і розвиток, головний інтерес дитини (перш за все) як першочерговий фактор, який повинен бути врахований особами, які приймають рішення, і право дітей бути почутими.

Програма послідувала за прийняттям ряду документів, що стосуються прав дитини, надаючи практичні рекомендації для доповнення обов'язкових європейських документів, включаючи:

- рекомендації щодо правосуддя, дружнього до дітей [27];
- рекомендації щодо охорони здоров'я, дружнього до дітей [28];
- рекомендації щодо комплексних національних стратегій захисту дітей від насильства [29];
- рекомендації щодо прав дітей та соціальних послуг, дружніх до дітей та сім'ї [30];
- рекомендація щодо участі дітей та молоді віком до 18 років [31].

Таким чином, програма гарантувала, що Європа відіграє центральну роль у встановленні стандартів для захисту та здійснення дітьми своїх прав, а їх інтереси були першочерговими за допомогою різних правових засобів та інструментів. Програма також спрямована на підтримку імплементації ЄСПЛ та Європейської соціальної хартії та просування інших існуючих правових інструментів РЄ, що стосуються дітей (участь, захист та основні принципи та права), молоді та сімей [32].

Аналіз європейського дитячого законодавства та Конвенції ООН про права дитини чітко підкреслює, що європейське дитяче законодавство багато в чому ґрунтується на Конвенції ООН про права дитини (Конвенція про права дитини).

Оскільки всі держави-члени ЄС та РЄ є сторонами Конвенції про права дитини, Конвенція відіграє важливу роль на європейському рівні. Вона накладає на європейські держави спільні юридичні зобов'язання і впливає на те, як європейські інституції забезпечують і покращують захист прав дітей.

Таким чином, Конвенція про права дитини стала наріжним каменем розвитку європейського дитячого законодавства, в результаті чого РЄ і ЄС все більше покладаються на її вплив. Включивши принципи та положення Конвенції про права дитини в обов'язкові документи та прецедентне право на європейському рівні, Конвенція про права дитини стає сильнішою та відкриває більш ефективні канали примусового виконання для всіх, хто бажає посилювати права дітей у Європі.

ЄС не є стороною або не може бути стороною Конвенції про права дитини, оскільки в рамках Конвенції про права дитини немає правового механізму, який дозволив би іншим суб'єктам, крім держави бути учасником даного нормативно правового акта. Однак, з метою доповнення тлумачення договорів ЄС та надання рекомендацій щодо цього, спираються на «загальні принципи» права ЄС (письмові та неписані принципи, що є результатом загальних конституційних традицій держав-членів) (стаття 6(3) ТSW). Рішення Суду Європейського Союзу (CJEU) підтвердили, що зобов'язання, що випливають з членства в ЄС, не повинні суперечити зобов'язанням держав-членів, що випливають з їх власних конституцій

та міжнародних зобов'язань у галузі прав людини. Оскільки Конвенція про права дитини була ратифікована всіма державами-членами ЄС, Союз повинен дотримуватися принципів і положень, закріплених у ньому, принаймні, з питань, що належать до компетенції ЄС (як це визначено договорами ЄС). Це зобов'язання посилюється іншими договорами ЄС, зокрема Хартією основних прав Європейського Союзу. Стаття 24 Хартії була безпосередньо натхненна положеннями Конвенції про права дитини, включаючи деякі положення, які піднялися до рангу «Принципів Конвенції про права дитини», а саме принципу основних (перш за все) інтересів дитини (стаття 3 Конвенції про права дитини), право вільно висловлювати власні погляди з усіх питань, що торкаються дитини (стаття 12 Конвенції про права дитини) і правом дитини не розлучатися з батьками (стаття 9 Конвенції про права дитини) [33].

Важливість Конвенції про права дитини у розвитку прав дітей в ЄС також була підкреслена в Дитячому порядку денному Європейської Комісії, в якому говориться, що «стандарти і принципи Конвенції про права дитини повинні продовжувати служити керівним принципом для політики і дій ЄС, що впливають на права дітей». У цьому дусі законодавчі документи, що стосуються дітей, майже без винятку, прямо посилаються на Конвенцію про права дитини або, більш неявно, посилаються на принципи прав дітей, такі як основний (перш за все) інтерес, фундаментальне право дитини на участь у рішеннях, що зачіпають її, або про заборону дискримінації [34].

Як і Європейський Союз, Рада Європи як організація юридично не пов'язана Конвенцією про права дитини, хоча кожна держава-член РЄ є окремою стороною Конвенції. Однак ЄСПЛ не слід тлумачити у вакуумі, а навпаки відповідно до загальних принципів міжнародного права. У всіх випадках враховуються норми міжнародного права, що застосовуються до відносин між державами-учасницями ЄСПЛ, зокрема тих, що стосуються загального захисту прав людини. Більш конкретні зобов'язання, покладені ЄСПЛ на держави-учасниці у сфері прав дітей, повинні тлумачитися у світлі Конвенції про права дитини. Європейська комісія з соціальних прав також прямо посилається на Конвенцію про права дитини у своїх рішеннях. Крім того, нормотворча і договірна діяльність ЄС регулюється принципами і положеннями Конвенції про права дитини. Наприклад, Керівні принципи щодо правосуддя, дружнього до дітей, безпосередньо взяті з ряду положень Конвенції про права дитини, не кажучи вже про вичерпні зауваження Комітету ООН з прав дитини, що супроводжують її щодо прав дитини [35–38].

І посліднім елементом в аналізі єврозаконодавства у сфері захисту прав дітей стала саме судова практика Європейського суду з прав людини

ЄСПЛ видає рішення щодо низки різних юридичних дій. Наразі Суд розглянув насамперед попередні судові справи з питань прав дітей (стаття 267 ДФЄС). Це провадження, коли національний суд або трибунал просить Європейський суд тлумачити первинне право ЄС (тобто договори) або вторинне законодавство Союзу (тобто рішення та інше законодавство) у зв'язку зі справою, що перебуває на розгляді в цьому національному суді або трибуналі [39].

До останніх років ЄСПЛ винесла рішення лише щодо кількох випадків порушення прав дітей. Однак, після прийняття більш чітких законодавчих заходів щодо прав дітей, цілком імовірно, що права дітей будуть більш регулярно з'являтися в переговорних списках ЄСПЛ в майбутньому.

ЄСПЛ виніс більшість своїх рішень щодо прав дітей у контексті вільного пересування та громадянства, в якому ЄС вже давно має компетенцію. У зв'язку з цим ЄСПЛ чітко визнала, що діти мають право на пільги громадянина Союзу у своєму національному праві, тим самим поширюючи право незалежного проживання і соціальні та освітні права дітей які основані на громадянстві ЄС.

Був лише один випадок, коли ЄСПЛ безпосередньо використовував Конвенцію ООН про права дитини, щоб визначити, як слід тлумачити законодавство ЄС щодо дітей, а саме Dynamic Medien GmbH проти Avides Media AG. Справа стосується законності німецьких обмежень маркування на імпортовані DVD-диски та відеокасети, які вже були предметом аналогічного контролю у Сполученому Королівстві. Суд ЄС дійшов висновку, що німецьке

маркування контролює законне обмеження вільного переміщення товарів у межах ЄС (що іншим чином виключає такі подвійні регуляторні процедури), оскільки вони призначені для захисту добробуту дітей. Рішення ЄСПЛ було підтримано посиланням на статтю 17 Конвенції про права дитини, яка заохочує держави-учасниці розробити відповідні керівні принципи для захисту дітей від інформації та речовин із засобів масової інформації, які завдають шкоди їхньому добробуту. Однак вимога пропорційності застосовується до процедури контролю, введеної для захисту дітей, яка повинна бути легкодоступною і може бути здійснена протягом розумного періоду часу [40].

В інших випадках Суд ЄС посилався на загальні принципи прав дітей (наприклад, основний інтерес дитини (перш за все) і право бути заслуханим), включені в положення Конвенції про права дитини на підтримку її рішень, зокрема щодо справ, пов'язаних з незаконним видворенням дітей за кордон.

Крім того, ЄС традиційно ретельно доклав рішучої сили до Конвенції про права дитини, особливо в більш політично чутливих сферах, таких як міграційний контроль, хоча це змінюється в останній судовій справі, як показано в наступних розділах. З моменту прийняття Хартії основних прав Європейського Союзу посилання на статті Суду Європейського Союзу щодо прав дітей часто були пов'язані з посиланнями на Конвенцію про права дитини, враховуючи схожість між положеннями [41].

Список використаних джерел:

1. Генеральна Асамблея ООН (1989), Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
2. Директива 2004/39/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 березня 2004 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_586#Text
3. Директива 94/33/ЄС від 22 червня 1994 року про захист молоді на роботі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_005-17#Text
4. Європейська конвенція з прав людини (ЄКПЛ). URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf
5. ЄСПЛ, Швіггебель проти Швейцарії (25762/07). 10 червня 2010 ФФУ та ЄСПЛ (2010). С. 102
6. ЄСПЛ, Марскх проти Бельгії (6833/74), де дитині-заявнику було шість років на момент рішення суду. 13 червня 1979 року.
7. ЄСПЛ, Гювеч проти Туреччини (70337/01). 20 січня 2009; Чошелав проти Туреччини (07/1413). 9 жовтня 2012 р.
8. Європейська комісія з соціальних прав, захисту дітей Міжнародна (DCI) проти Нідерландів (47/2008). 20 жовтня 2009 року, пункт 25.
9. Директива 2009/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 18 червня 2009 року про безпеку іграшок (ОВ L 170, 2009), яка забезпечує заходи безпеки для дитячих іграшок.
10. Директива 2004/38/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_586#Text
11. Хартія основних прав Європейського Союзу. Юридична енциклопедія : [у 6 т.]. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6 : Т — Я. 768 с.
12. ЄС, Лісабонський договір, підписаний в Лісабоні про внесення змін до Договору про Європейський Союз та Договору про заснування Європейського Співтовариства, ОJ C 306, 2007, С. 1–271.
13. Консолідована версія Договору про Європейський Союз (ЦУ) та Договору про функціонування Європейського Союзу (ЦУ), ОВ С 326, 29.12.2012.
14. Рада Європейського Союзу, Керівні принципи ЄС щодо заохочення та захисту прав дитини, Брюссель, 10 грудня 2007 року.
15. Європейська Комісія, Беручи до уваги конкретне становище дітей у зовнішніх діях Європейського Союзу: Повідомлення від Комісії до Ради, Європейського Парламенту, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету регіонів, COM(2008) 55 final, Брюссель, 5 лютого 2008 року.

16. Європейська Комісія, Дитячий порядок денний ЄС: Комунікація Від Комісії до Європейського Парламенту, Ради, Європейського економічного та соціального комітету та Комітету регіонів, COM(2011)0060 final, Брюссель, 15 лютого 2011 року.
17. Європейська Комісія, Інвестиції в інтереси дітей: відірватися від недоліків, Рекомендація 2013/112/ЄС, Брюссель.
18. Рада Європи, Європейська соціальна хартія, CETS 35, 18 жовтня 1961 р.
19. Рада Європи, (переглянута) Європейська соціальна хартія, CETS 163, 3 травня 1996 року.
20. Рада Європи, Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, CETS 85, 15 жовтня 1975 року.
21. Рада Європи, (переглянута) Європейська конвенція про усиновлення дітей, CETS 202 від 27 листопада 2008 року.
22. Конвенція Ради Європи про відносини з дітьми від 15 травня 2003 року.
23. Рада Європи, Європейська конвенція про здійснення прав дитини, CETS 160 від 25 січня 1996 року.
24. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, CETS 201, 25 жовтня 2007 року.
25. Для отримання додаткових відомостей. URL: <http://www.coe.int/t/dg3/children/див>.
26. Рада Європи, Комітет міністрів, Стратегія Ради Європи щодо прав дитини (2012–2015), CM (2011)171 final, 15 лютого 2012.
27. Рада Європи, Комітет Міністрів, Керівні принципи щодо правосуддя, дружнього до дітей, 17 листопада 2010 року.
28. Рада Європи, Комітет Міністрів, Керівні принципи щодо охорони здоров'я, дружнього до дітей, 21 вересня 2011 року.
29. Рада Європи, Комітет Міністрів, Рекомендація CM/Rec(2009)10 Комітету Міністрів про інтегровані національні стратегії захисту дітей від насильства, 18 листопада 2009 року.
30. Рада Європи, Комітет Міністрів, Rec (2011)12 Рекомендація щодо прав дітей та соціальних послуг, дружніх до дітей та сім'ї, 16 листопада 2011 року.
31. Рада Європи, Комітет Міністрів, Rec (2012)2 рекомендація щодо участі дітей та молоді у віці до 18 років, 28 березня 2012 року.
32. Рада Європи, Комітет міністрів, Стратегія Ради Європи щодо прав дитини (2012-2015), CM (2011)171 final, 15 лютого 2012.
33. CJEC, C-4/73, J. Nold, Kohlen-und Baustoffgroßhandlung v Комісія Європейських Співтовариств, 14 травня 1974 року.
34. Європейська комісія (2011), Дитячий порядок денний ЄС, ФІНАЛ COM(2011)0060, Брюссель.
35. ЄСПЛ, Харрудж проти Франції (43631/09), 4 жовтня 2012 року, пункт 42.
36. Європейська комісія з соціальних прав, Всесвітня організація проти катувань (ОМСТ) проти Ірландії, скарга No 18/2003, 7 грудня 2004 року, пункти 61–63; Європейська комісія з соціальних прав, захисту дітей International (DCI) проти Нідерландів, скарга No 47/2008 від 20 жовтня 2009 року.
37. Рада Європи, Комітет Міністрів, Керівні принципи щодо правосуддя, дружнього до дітей, 17 листопада 2010 року.
38. Комітет ООН з прав дитини (2009), Всеосяжний коментар No 12 (2009): Право дитини бути заслуханою, CRC/C/GC/12, 1 липня 2009 року; та Комітет ООН з прав дитини (2013), Комплексний коментар No 14 (2013) про право дітей брати до уваги їхні основні інтереси (перш за все) як основний розгляд (стаття 3(1)), CRC/C/GC/14, 29 травня 2013 року.
39. CJEU, Справа C-540/03, Європейський парламент проти Ради Європейського Союзу [Велика Рада], 27 червня 2006 року.
40. CJEC, C-244/06, Динамічний Медісн Вертрібс GmbH проти Avides Media AG, 14, 42 та 52 лютого 2008 року.
41. ЄСПЛ, Справа C-540/03, Європейський Парламент проти Ради Європейського Союзу [Велика Рада], 27 червня 2006 року.

